



Alev

Zaman, tekrar ve ellerin düşleri üzerine bir sohbet

QP: Henri Focillon, 1934'te kaleme aldığı "In Praise of Hands" kitabında oldukça anlamlı bir soru atıyor ortaya: "Makina çağındaki bizlerin arasında, el çağından kararlılıkla hayatta kalmayı başaramışlara rastlayabilmek hayranlık verici değil mi?" Ve şöyle devam ediyor; "bu atölyelerde bulunan şey, ellerle çalışmanın ayrıcalığını unutmamış insan ırkının, çağlar kadar eski anıları, deneyleri, kehanetleri..." Elleriyle üreten biri olmak ve zaman ne ifade ediyor sizin için?

Alev Ebüzziya: Dokunmak, insanların çok önemli bir içgüdü. Havva'nın elmaya dokunmak istemesi gibi. Korkmadığı, tanımak istediği şeye dokunmak istiyor insan. Belki her insan hoşlanmaz dokunmaktan, dokunulmaktan ama insanın elinin farkında olması; eliyle ilişkisi çok önemli. Uzandıyla bedenini önüne geçebilen, sana rehberlik eden; göz gibi bir şey el. Bir çocuk örneğin, daha emeklemeye başlar başlamaz ilk işi merak ettiği şeylere, oraya buraya dokunmak olur. Bu isteğimizi, bu yetimizi yitirirsek, ne kalacak bize geriye makinadan başka? Makina olmanın demiyorum, ama makinanın esiri olmamak lazım. Ne yazık ki artık bütün öğrencilere bilgisayar veriliyor, hepsi aynı programları kullanarak iş çıkarıyorlar ortaya. Ben hoca olsam, çizim bilmeyen öğrencinin eline bilgisayar vermem. Önce çizimi öğrenmek lazım. Doğru dürüst çizim çıkaramazsan, bilgisayarın esiri olursun. Nitekim günümüzde artık teknoloji hızıyla yaşamamız isteniyor. Ancak imkansız bir şey bu; ne de olsa biyolojik bir ritmi var insanın. Artık hayatla zaman uyumuyor. Ben bunu çok tehlikeli buluyorum. Hakiki zaman, ancak elle yapılan iş ile anlaşılabilir. Taştan yontularak çıkartılan bir işin müthişliğini düşün. Bir mesleği en başından öğrenmezsen, onu başarmana imkan var mı? Yok. Ruhunun ve beyninin isteklerinin eriyip birbirine karışması için eli kullanmak şart. Çünkü şu vücut dediğimiz şey ruhumuzdan ayrı bir şey değil. Bunu kilise ayırmış; eli akıldan koparmış; ruhu bir yere, bedeni bir yere koymuş. Bu korkunç bir baskı, bir kırılma noktası olmuş insanlık için. Bana Azra Erhat anlatmıştı; *Odyssea*'yı günümüz Türkçesine çevirirken çok zorlanmışlar. Çünkü,

Eski Yunanca'da kimi kavramların kaç çeşit manası, onların her birini ifade eden ayrı sözcükler varmış. Ruh da bunlardan biri. Oysa, artık öyle davranmadığımız, o yetileri unuttuğumuz için, bu sözcüklerin çoğu kaybolmuş. Bu duygularımızı yitirmememiz; insanca olanı unutmamamız için elimizi mutlaka kullanmamız gerekiyor. Elle çalışmak, ne yaptığını bilmekle ilgili gibime geliyor; bu yüzden el ile yapılan işi son derece kutsal buluyorum.

QP: İnsanın binlerce yıllık hafızasını saklayan bir malzeme toprak. Öyle ki, hafızanın ilk defa kayıt altına alınıp, dışavurumunu sağlayan da yine pişirilerek, tabletlere dönüştürülen toprağın kendisi. İnsanın anısını, bilgisini, duygusunu, kuralını, kanununu kaydedişi yazıyla oluyorsa; bu yazının da ilk malzemesini sağlayan toprak. Dolayısıyla sadece duygusal değil, maddesel olarak da toprak ve hafıza arasında bir işbirliği var gibi...

AE: Garth Clark'ın bir yazısı vardır, "clay has memory" yani, toprağın hafızası vardır der. Hakikaten de toprak yaptığın herşeyi hatırlıyor. Mesela, işlerime biçim vermeyi bitirdiğimde parmak izlerim gözükmüyor, hatta ilk pişirimde de görünmüyorlar, ama sırlandıktan sonra çıkıyorlar ortaya. Ne ilginç değil mi? Yaptığın herşeyin izi kalıyor toprakta. Bu yüzden bir seramikçi için, dokunmanın önemini bilmek; toprağın herşeyi hatırladığını unutmamak şart. Yanlış bir şey yaparsan, o kalıyor. Fazla parlatırsan, fazla süslersen, fazla didiklersen, o çıkıyor ortaya.

QP: Hem insan elinin biçimlendirmesiyle ortaya çıkan, hem de ortaya çıkmasından sonra, karşısındakinin içsel duygularını biçimlendiren bir malzeme seramik. Başka türlü söylemek gerekirse, dokunulan ve dokunan olmak üzere iki ayrı duyuyu dünyasına uzanıyor...

AE: Bir çocuğa sarılmak ister ya insan, kimi işlerin uyandırdığı duygu ona benzer. İtme, reddetme isteği de uyandırabilir bir iş; müthiş sanatçılar var böyle yırtıcı işler üreten. Kötü, ürkütücü, negatif olan şeyler de bize dokunuyor, duygulandırıyor. İyi duyuyu kötü duygunun arasında bu bakımdan

Röportaj Serra Yentürk
Fotoğraf Aslı Türker



bir fark yok. Biri olmasa öbürü de olmayacak zaten. Benim işlerime gelince daha fiziksel bir dokunma dürtüsü de giriyor işin içine. Royal Copenhagen’da çalıştığım zamanlar, sırlanmayı bekleyen işler tekerlekli arabalara konurdu. O kadar işçi dokunmuş ki, yağlandığı için sırlanmakta zorluk çekilirdi. Dolayısıyla benim işlerimde bu anlamda itici bir etki olmadığını anlıyorum, ama itici olanın da çok güzel olabileceğini; ne kadar önemli olabileceğini çok iyi biliyorum. Çünkü tüm duygular önemli benim için. Hangi duyguyu uyandırabilersen uyandır insanda!

QP: İşlerinizin bıraktığı bu derin etkiyi, Gaston Bachelard’ı alıntılırsam, “*düşleyen bir el’in dokunuşuyla açıklıyorum kendime. Bu ellerin düşlerinde, sıklıkla dile getirdiğiniz gibi, kadim uygarlıklardan çağları aşarak bugüne gelen şifenslerin, kouvos’ların lamassu’ların büyüğü, heybeti var...*

AE: Aklıma Edip Cansever’in “Yerçekimli Karanfil”i geldi. Elden ele bir karanfil verir gibi,

o duygu birinden öbürüne geçiyorsa ne büyük mutluluk... Niye Mısır veya Mezopotamya uygarlıklarının eserleri bizde hala bu kadar hayranlık uyandırıyor, bizi böyle etkiliyor? Çünkü zamanı aşmış, eskimeyen işler bunlar. Mortherland’ın dediği gibi, “Le véritable actualité, c’est ce qui est éternelle” yani, iyi bir iş, dürtüst bir iş, sonsuz oluyor. Kaldı ki, bir sokak köşesinden, bir çocuğun bilyesine kadar herşeyden etkilenebilirsin. Bu etkilenme, insanın kendi içindeki bir ihtiyaçtan kaynaklanıyor. Ancak, biriken bütün bu etkiler sayısız süzgeçten geçtikten sonra kendimize özgü olabilir işe yarayabilir. Belki de benim işlerime zamansız demelerinin açıklaması budur.

QP: Seramiğin genlerinde hafızayla kurulan ayrılmaz ilişkiye değinildiğinde, “unutmamaya çalışmak”tan bahsediyorsunuz. Hatırlamak yerine; öncelikli olarak, tekrar yoluyla bilgiyi unutmamak; canlı tutmaya çalışmak sanıyorum üzerinde durduğunuz. Bu da Kierkegaard’ın hatırlamanın hüznünden bahsedişini getiriyor aklıma... Nedir

‘İnsan çok sevindiği veya çok üzüldüğü şeyleri nasıl unutabilir ki? Edin Cansever’in “mavi huydur bende” dediği gibi, bende de hüznün huy.’

ikisini birbirinden ayıran sizin için?

AE: Hatırlamakla unutmamanın farkı büyük bence; çok soyut ama oldukça önemli bir nüans. Her iyi işte bir zaman kavramı vardır. Bin sene öncesinin işiyle benimkinin arasındaki fark da zaman; benim kendi zamanımdan kattıklarım. Herşey katmanlardan oluşuyor. Yaşadıklarım, sevdiğilerim, sevmediklerim... Çok memleket değiştirdim, çok küçük yaşta memleketimden ayrıldım. Sıla hasreti de çektim ama o duygu da gidiyor. Çünkü mecbursun kaldığın yere alışmaya, oraları yurt edinmeye. Ama unutmamak kalıyor. Bu da ister istemez işime aksıyor. İlk gördüğüm Hitit çanağını örnek, aklımdan çıkaramam. Ya da hiç unutmam, bir muz ağacına tutuldum bir gün. Bir gün de bir gemiye aşık oldum. Bir de şunu çok iyi hatırlıyorum; 6-7 yaşında olmalıyım, Kalamış’tan Moda İskelesi’ne geçiyoruz, vapura bineceğiz oradan İstanbul’a gitmek için. O günkü denizi unutmuyorum. Aşık oldum denize; beni neden o kadar etkiledi bilmiyorum ama denizin ne olduğunu o gün anladım! Bunlar unutmak istemediğim, unutamadığım şeyler... Bazı yüzler de çok etkiliyor insanı; o yüzlerin size anlattıkları, katmanlar oluşturuyor içinizde. Charlie Hebdo nümayişlerinde vardı böyle bir yüz, zihnime kazınan. İnsan böyle çok sevindiği veya çok üzüldüğü şeyleri nasıl unutabilir ki? Edip Cansever’e döneceğim yine; “mavi huydur bende” der ya, bende de hüznün huy. Hakikaten öyle, hüznün benim vazgeçilmez bir tarafım. Kierkegaard’ın anlattığı da de öyle bir hüznün; hikayenin kahramanı Berlin’e yeniden gitmeyi planlar ama gider görür ki hiç bir şey aynı değil!

QP: Hatta Berlin’den döndüğünde evini de aynı bulmaz. Bu durum tekrarın ne kadar mümkün olduğunu sorgulatmıyor mu?

AE: Tekrar değişikliğin ta kendisi aslında. Gördüğünü tekrarlamak, onu biraz daha öteye götürmek çünkü. Obsesyonel bir tavır tabii ki ama aynı şeyi yapmak demek değil. Aynı hareketi her yaptığında, asıl farkı görüyorsun. Tekrar, işimi ve kendimi yenileyebilmenin tek çaresi gibime geliyor.

QP: Pierre-Marie Giraud da komuya benzer bir yerden yaklaşarak işlerinizdeki sürekliliğe değinmiş ve hem formun sürekli tekrarı, hem de yadukları

Alev Ebüzziya

Far left: the workbench that once belonged to George Daniels

Below: Roger Smith applies his engineer’s eye to a watch

Left: painstakingly polishing screws in the workshop

Bottom: the Open Dial is one of Smith’s five timepieces

titreşim bakımından, çanaklarınızı Josef Albers’in karelerine benzetmiş...

AE: Bu benzetme denen şey çok ilginç. Garth Clark da bir yazısında Agnes Martin’in resimlerine benzetmişti çanaklarımı. Sanıyorum, bilmediğiniz bir kültür olunca, kendi bildiğimizden referans katmak istiyoruz. Bu da çok insanca bir şey. Bilmediğimiz şeye karşı bir kuşkuymuz, bir korkumuz oluyor sanki; ona illa bir isim vermek, bir bildiğinle karşılaştırmak şartmış gibi davranıyoruz. Mesela Danimarka’lılar işlerimin Monet’nin nilüferlerini çağrıştırdığını söylemişlerdi. Boijmans Van Beuningen’deki bir küratör ise, bir işimi Munch’un resimlerine benzetmişti. Oysa, ben Mehmed Siyah Kalem’den esinlenmiştim; oydu benim gönlümdeki. Süreklilik ve titreşim benzetmesi için ise şunu söyleyebilirim: Çocukluğumdan beri hayrandım Georgio Morandi’ye; o natürmortlarına, varla yok arası renklerine, o gri renkteki ısrarına. Bundan yıllar önce Paris’te gördüğüm retrospektifte anladım ki, esas mesele yaptığı resimlerde değil,

resmin dışında oluşan duyguda, titreşimde. Nitekim sergideki peyzajlarda, natürmortlarındaki o büyüğü bulamadım. O şişelerin olduğu resimler bir meditasyonmuş meğer. Benim müthiş bulduğum şey bu.

QP: Bahsettiğimiz bu sanatçıların bir kısmının işleriyle bir başka niteliksel ortaklığı daha var işlerinizin. Bu niteliğe şimdilik sadelik diyeceğim ben. Şimdilik diyorum çünkü bir işin salt sadelik ile açıklanamayacağı aşkar. Ancak bir başlangıç noktası olarak, bu kavramla ilişkinizi merak ediyorum.

AE: Mesela ormandan çok, tek bir ağacı severim. Anadolu’yu bundan 40 yıl önce gezdiğimde, bir tek ağaç gördüğüm birden bire, o ne müthiş bir şeydir! Bir tek taş, bir tek insan bazen ne kadar güzeldir. Evet, benim işlerim sadedir tabii ki, ama sade kadar komplike bir şey yoktur dünyada. Bir mimarlık kitabında okumuştum: “Less is enough.” Bana sorarsan, bir işin iyi olması için, nerede duracağını bilmek çok önemli. Bu yıllarla, tekrarla kazanılıyor işte. Eski ismiyle, Royal





Copenhagen Porcelain Manufactures'de çalıştığım yıllar, ürettiğim işlere ısrarla dekor yapmam istenirdi. Oysa hiç alışık olmadığım bir şeydi dekor yapmak. Bir kere yüksek pişirimli toprağın ne olduğunu, her toprağın ayrı bir dili olduğunu, her topraktan her işin yapılamayacağını yeni anlamıştım. Bu dekor faslı kendi atölyemi açtığımda da bir süre devam etti. Ama giderek ayıklanmak istiyor insan. Sadelik adına değil, belki de yok olmak adına. . . Bir işin yalın olması da yeterli değil benim için. Mükemmellik de, hiç bir zaman peşinde koştuğum bir şey olmadı. Sadelik, mükemmellik, yalınlık; bunlar bir başına bir şey ifade etmiyor. Malevich'in resmettiği de bir karedir ama yaydığı enerji olağanüstüdür. Duke Ellington'ın dediği gibi, "It don't mean a thing, if it ain't got that swing!" *It has to swing!*

QP: *Monokrom stoneware çanakların tarihini araştırırken, Laure Schwartz-Aranales'in Tang ve Song hanedanları üzerine yazdığı bir katalog yazısına denk geldim. Çin'de milattan önce 2000 yılına kadar uzanan bu geleneğin kökeninde, kutsal bronz çanakların yattığına değiniyordu Schwartz-Aranales.. Objenin sadeliğinden, tinselliğine geliyoruz sanırım...*

AE: İşlerimin töresel olduklarını hiç düşünmemiştim ama çıkan yazılardan sonra dönüp baktığımda, töresel bir tarafları olduğuna katılıyorum. Ama benim kesinlikle bilinçli yaptığım bir şey değil bu; duysal bir şey; renklerin seçimi gibi. Mavilerim için hep çinilerden etkilendiğim yazılır mesela. Oysa hiç ilgisi yok. O işleri ürettiğim dönem, çok hüzünlü bir dönemimdeydim. Mavi rahatlatıcı, ferahlatıcı bir renktir, onun için canım mavi istemiş! Bence hüzün de vardır mavide. Bir yerde okumuştum; mi bemol ve mavinin titreşimleri aynı sayısal değeri veriyormuş. Nitekim bemol gamındaki müzikleri daha çok severim ben. Renklerin de müzik gibi titreşimleri var. Biz Şaman bir ülkenin çocuklarıyız. Bir şeyin etrafa yaydığı, o gözükmeyen büyüü, sihri sezebiliyoruz. Belki bundan kaynaklanıyordu o tinsellik dediğin duygu.

QP: *Danimarka'nın da açtığı bir başka sayfa var; tasarım. Sizin işlerinizi tasarımdan tamamen ayrı tutmakla birlikte, Danimarka'nın tasarım tarihinde özellikle iki aşamanın sizi nasıl etkilediğini merak ediyorum. Bunlardan ilki, Poul Henningsen kuşağının dekoratif olana karşı verdiği mücadele; diğeri ise başta Henning Koppel olmak üzere İkinci Dünya Savaşı sonrası işlevsellik karşısında gelişen, formun kendini öne çıkaran anlayış.*

AE: Birileri tabii ki bir şeyleri zorlayacak. Ben de zorladım. Koppel'in yaptığı işlerin de %90'ı formlarına rağmen işlevseldir. Danimarka tasarımında önemli olan şey, bütün bu değerlerin bir arada oluşudur. Bir tasi elin sabunluken düşürüp kırılmayacak şekilde; bir tabağı makinaya girecek şekilde; bir çaydanlığı ağız damlatmayacak şekilde yapmayı çok iyi bilirler.

Daha fazlasına da gerek görmezler, sadedirler. İklimleri gereği daha çok evlerinde yaşadıkları için estetik ve kullanımı bir bütün olarak düşünürler. Onun için herşey bu hayata göre üretilir. Benim estetiğim ile Danimarka estetiği, iki ayrı kültürden kaynaklandığı için apayrı şeyler anlatırlar. Onların estetik tutumunda benim önemli bulduğum, üretimlerindeki doğruluk ve dürüstlüktür. Örneğin bir danışmanı vardı fabrikanın, şunu demişti: Bir şeyi eline aldığın zaman, onun ağırlığı sandığın kadar olmalı; gözünle algılayabilmelisin. Bir şeyi doğru yapmaya verdikleri bu değeri paylaşıyorum. Sapı elinde kalan bir çaydanlık deli eder insanı! Her zaman söylemişimdir; iyi bir çaydanlık kötü bir heykelden daha değerlidir.

QP: *Az önce söz çiniye geldiği için, kısaca Türkiye’deki gelenekten de bahsedelim istiyorum. Modern seramikte anlaşılması zor görünen bir konu bu. Gelenekle çözümlenmesi gereken nedir sizce?*
 AE: Ben bir şeyi ne dünsüz, ne yarısız düşünürüm. Bununla beraber, yazıların aksine benim işlerimin Türkiye’deki çini geleneğiyle hiçbir bağlantısı yok. Çini iki boyutludur, duvarı süsler ve çok dekoratiftir. Onun için beni kendi işimde kullanmak üzere etkilememiştir. Elbette bir işlemeden, bir dokumadan esinlenebilirim. Ama bir motifi olduğu düzenden çıkartıp, müziğini, ritmini algılamadan başka bir yere nakledersen, zarfa yapıştırılmış bir puldan farkı kalmaz. Folklor ve tabiatın esinlenmek kolay değildir; onlar sizden daima daha güçlüdür. Ancak edindiklerinizi yüz bin filtreden geçirdikten sonra elinize kalanı kullanabilirsiniz.

QP: *Sadelik dediğimiz şey nasıl sade değilse, boşluk dediğimiz şey de aslında boş değil. Hatta çanak söz konusu ise, o boşluk, bir kozmos kadar engin ve dolu bir alana dönüşüyor. Size neyi düşündürüyor boşluk?*
 AE: O boşlukta tabii bir şey var. Garth Clark, Alev’in çanakların dibinde hep bir hüüzün vardır der mesela. Ne kadar doğru... Kaldı ki çanağı yapan da o boşluk. Ying-yang gibi. Boşluk yoksa, doluluk da yok. Nasıl Mahler’in müziği o boşlukların da sayesinde oluyorsa, benim çanaklarımın olmazsa olmazı da o boşluk, o sessizlik.

QP: *Çanakların çeperleri, içlerindeki boşluk ile dışlarını saran atmosfer arasında ince bir duvarı çağırıyor. Bu duvarların içtekini dışarıdan yalutmak üzere dışarıya karşı bir rezistansı var sanki. İşlerin etrafına yaydığı titreşim de, bu iki alanın çanağın yüzeyinde çarpışmasıyla ilgili belki. Bu fikri bağlamın biraz dışına taşıyacak olursak, sanatçı ve*

üretimi olarak iki farklı tarafın birbirine direnmesi hakkında söyleyeceğinizi merak ediyorum...
 AE: Rezistans dediğimiz şey, işin daha en başında başlıyor. O rezistansı yaratan sanatçıyla işi arasında kuşku. Eğer bu kuşku, “Beğenilecek mi, satacak mı, güncel mi?” ise, işe yansır. Ama “İyi mi, daha iyisini yapabilecek miyim?” kuşkusu olmadan iyi iş üretmek benim için mümkün değil. Sanatçının işiyle ilişkisi son derece dürüst olmak zorunda. İşin size, sizin işe olan ilişkinizde de daima bir çatışma var. Çamur yaşayan bir şey, durmadan birbirimize direniyoruz. Sonunda çoğunlukla benim dediğim oluyor ama, istediğimi yapana kadar büyük bir mücadele veriliyor. Sonra sıra renge geliyor ama her boyuta her renk olmuyor. Ona da çanakla didişerek karar veriyoruz. Mesela siyah surları üretmek için tam iki sene çalıştım. Sır çıktı, ona göre form yaptım. Bazen forma göre renk, bazen renge göre form gerekiyor. Epey zahmetli bu yaratma süreci yani! Charlie Parker’ı anlatan bir film vardır; orada şöyle söyler Parker: “Ben müzik yaparken, aklımda müzikten başka hiç bir şey yok. Ağzımdan kan geldiğini ancak ağızlığımı çıkardığımda görüyorum. İyi bir iş yapmak insanın canını acıtır.”

QP: *Atölyeniz, bahsettiğimiz tüm bu diyalogun geçtiği, işinizle başbaşa kaldığınız yer. Bu meditatif potansiyel, çanağın içinde olmayı çağırıyor bana. Yaratım süreci boyunca sanatçının tek başmalık halini sormak istiyorum size; bilakis o tenhaliği tercih etme halini. Yalnızlık gibi karamsar bir duygu değil çünkü tek başmalık. Her insan için gerekli, ama sanatçı için vazgeçilmez gibi...*
 AE: Tastamam öyle. Yalnız olmak, yalnızlık çekmek değil. Ben her zaman bir başıma çalıştım ve ona alıştım. Kalabalıkta çalışmam. Atölyenin yalnızlığı, yalnızlık değildir zaten. Etrafında koca bir dünya var; yaptıkların, yapmayı düşündüklerin, yarım kalmış işler, iyiler, kötüler, aletler, müzik... Bütün bunlarla koca bir hayat var etrafımda. Sadece benim hayatım olarak da bakamıyorum bunlara. Nitekim, işlerin anlamı atölyenin dünyası içindeyken başka; atölyenin korumasından çıktıklarında başka oluyor. Onun için sergi açmak çok önemli. Bir sergi kurulurken önce podyumlar, sonra çanaklar yerleşiyor. O çok garip bir duygu; çıkmışlar, büyümüşler, oraya gitmişler ve kendi hayatlarını yaşıyorlar artık, sizin sorumluluğunuzda değiller. İşte orada buz gibi bir gözle, kesenkes bir eleştiriyi bakmam gerekiyor onlara. İlk düşündüğüm “Bir dahaki sefere şöyle yapsam!” oluyor. Bu yüzden, paketlenip gitmeden, yapabileceğinin en iyisini yapıyorum. Bazen de, ne kadar seçilmiş de olsalar bir parça kalıyor mesela elinizde. İyi bir iş olsa bile yerleşmiyor bir türlü

sergiye. O zaman konmuyor o iş oraya. “Bunu çok seviyorum, bu illa bulunsun” diyerek koca bir sergiyi mahvedebilirsiniz çünkü... *less is enough*.

QP: *Size dönmek istiyorum. Kendinizi tanımlarken, ara ara “ağır işçi” olduğunuza değinirsiniz. “Disiplin, ayıp bir sözcük değil”, değil mi?*
 AE: Son derece disiplinli olduğumu söyleyebilirim. Fabrika deneyimlerimden kalan bir şey değil bu sadece. O kadar konuşuldu ki, Alev sanatçı mı, değil mi; inan ki umurumda değil bu benim. Bunun cevabını verecek olan iş ve tarihtir. Ama çok ağır bir işçiliği var bu mesleğin. Ben bu ağırlığı ömrüm boyunca taşıyorum; onun için ağır işçiyim. Zaten ağır bir işçi değilsen, hiçbir şey yapamazsın. İşçilik ne kutsal bir şeydir. Bir şeye iyi veya kötü diyebilmek ne çok bilgi ister. Renkler ve zevkler tartışılmaz denir; bana sorarsan bal gibi tartışılır. Kötü bir şeyi de beğenebilir bir insan, beğensin! Ama kötü olduğunu da bilerek beğensin. Neye göre dersin, evrensel ölçülere göre. Hele kendi işim için bunu söylemeye yüzde yüz hakkım var, çünkü daha iyisini yapıp yapamayacağımı çok iyi biliyorum. Ve daha iyisini yapabileceğimi bilirim, neden daha aزیyla yetineyim? O da benim sorumluluğum. Her sergim, her beğeni katbekat artırıyor bu sorumluluğu tabii ki. Bunun şuurundayım. Ama herşeyden önce kendime karşı bir sorumluluğum var, kendime dürüst olmanın sorumluluğu. O da belli bir disiplin gerektiriyor elbette. Bir gün çalış, bir gün çalışma, olmuyor. Her gün, her gün çalışmak gerekiyor. Yani bu yaşta, bu işi, bu boyutlarda sürdürüyor olmak için zır deli olmak lazım!

QP: *Son olarak, Aralık ayında Galeri Nev İstanbul’da açacağımız sergiden kısaca bahsedelim isterim. Bir önceki galeri sergisindeki siyah renkli çanaklar, şimdi yerini sarı ve kırmızı tonlarındaki çanaklara bırakıyor. Bu canlı renklere dönüşümüüzü nasıl oldu?*
 AE: Kırmızı, yüksek pişirimli seramikte yok denecek kadar az bir renktir. Mesleği bilmeyen arkadaşlarım bazen sorarlar, neden bu rengi yapmıyorsunuz? 1.300 derecede her renk çıkmaz çünkü. Tabii bugün yeni imkanlarla bir nebze daha kolay. Çok eskiden bir kırmızılarım vardı, Boijmans Van Beuningen’in koleksiyonundaki gibi. Birden öyle bir kırmızı istedi canım. Sarı da eskiden beri yaptığım, ama aslında yüksek pişirimde çok zor çıkan bir renktir. İyi bir *imperial* sarı yapmak mucizedir örneğin... Önce sarı-kırmızı olur mu dedim ama sonra baktım, ikisi birbirini ışıklandırdı. Alev renkleri bambaşka bir hava oluşturdu. Yani anlayacağın, çanaklar öyle karar verdi! ☺

